

Prejav a odpovede na otázky ministra zahraničných vecí Ruska Sergeja Lavrova na stretnutí so študentmi a pedagogickým zborom MGIMO (U)

Moskva, 1. septembra 2016

(výber z príhovoru a otázok)

Vážení priatelia, kolegovia

Prirodzený proces etablovania sa polycentrického multipolárneho medzinárodného systému ktorý by zahŕňal hľadanie kompromisov, vzájomných ústupkov a rešpektu, porozumenie a zváženie záujmov druhej strany, zápasí s veľmi vážnymi a početnými prekážkami, ktoré vyplývajú predovšetkým z túžby našich západných partnerov (mám na mysli Západ v širokom, historickom chápaní) udržať svoju globálnu nadvládu. Vychádzajú z predpokladu, že si „platili muziku“ na tomto svete stáročia (v podstate, je to naozaj tak) a chcú naďalej diktovať riešenie akéhokoľvek problému spôsobom, aký uznajú za vhodný v tej-ktorej situácii. V skutočnosti si nárokuje „monopol na pravdu“ a používajú na tento účel širokú škálu spravidla nelegitímneho donucovania, neetických prostriedkov vplyvu na partnerov: počínajúc prepisovaním histórie, nasadením praktík rozsiahlych a pomerne agresívnych informačných kampaní pred uvalením jednostranných sankcií, od sponzorovania prevratov, podnecovania regionálnych konfliktov až k priamej vojenskej intervencii. Dôsledky týchto deštruktívnych akcií sú viditeľné už v mnohých častiach sveta, najmä na Blízkom východe a v severnej Afrike, ale aj oveľa bližšie k našim hraniciam.

Nebudeme „uskakovať“ na žiadnu stranu. Sme Euroázijská mocnosť ako to určili dejiny, príroda a predovšetkým naši veľkí predkovia. Preto musíme využiť celú históriu na prácu všetkými smermi a zabezpečiť optimálne vonkajšie prostredie pre rozvoj krajiny, zlepšenie životnej úrovne národa. Ide o zaistenie bezpečnosti našich hraníc, optimálnych podmienok pre cestujúcich do zahraničia našich občanov, aby sa cítili uvoľnene a bezpečne, rovnako ako pre naše hospodárske subjekty, ktoré sa pracovne stýkajú so zahraničnými partnermi na Východe, Juhu a Západe. Robíme všetko, aby tieto podmienky boli komfortné, aby naše spoločnosti, biznis, podnikatelia nepocíťovali žiadnu diskrimináciu.

Nazývame našu zahraničnú politiku „multivektorová“ berúc do úvahy rozvoj všetkými smermi, „nezávislá“, pretože iná, než nezávislá, cesta Ruska a všeobecne našej krajiny vo všetkých jej podobách nebola možná a je nemožná. Presadzujeme politiku, ktorá netriešti medzinárodné spoločenstvo ale ho zjednocuje, presadzujeme politiku mieru ktorá znamená riešenie problémov prostredníctvom politických a diplomatických metód a medzinárodného práva. Sme otvorení k spolupráci so všetkými, bez výnimky, ktorí sú ochotní s nami spolupracovať na základe rovnoprávnosti s rešpektovaním záujmov druhej strany a vzájomnej výhody. Môžem vás uistiť, že tieto postupy, ku ktorým sa hlásime a ktoré sa líšia od postupov vnucovaných jednostrannými opatreniami, zdieľa drvivá väčšina štátov planéty s najmenej ako 80% obyvateľstva. Všetci chcú budovať medzištátne vzťahy v rovine vzájomného

porozumenia. Stávame sa preto prirodzenými partnermi väčšiny štátov medzinárodného spoločenstva.

Opakujem, že EÚ je našim najväčším partnerom. Ale bolo by neodpušiteľné nevyužiť tie obrovské príležitosti, ktoré sa nám naskytujú v súvislosti s búrlivým rozvojom ekonomiky, logistických a dopravných procesov v Ázijsko-pacifickom regióne, najmä preto, že jednou z našich hlavných priorít je podpora Eurázijskej ekonomickej integrácie. Má to oveľa širší rozmer než prosté riešenie všetkých úloh stanovených lídrami Eurázijského hospodárskeho spoločenstva, je to tiež pokračovaním integračných procesov v otvorenom režime.

Všetko, čo robíme, je podriadené úlohe zaistenia najbezpečnejších podmienok pre rozvoj našej krajiny, medzinárodných projektov, ľudských kontaktov. Tu je našim spoločným nepriateľom medzinárodný terorizmus. Sme presvedčení, že boj proti nemu sa musí uskutočňovať iba na základe medzinárodného práva a to bez dvojakého metra, pri rešpektovaní ústrednej úlohy OSN. Správame sa podľa týchto zásad keď sme, odpovedajúc na žiadosť sýrskej vlády, vyslali kontingent svojich Vzdušno-kozmetických síl do SAR na boj proti ISIL, „Dzhebbat en-Nusrat“ a pridružených extrémistických skupín. Zároveň riešime veľmi dôležité úlohy, ktoré majú zlepšiť humanitárnu situáciu sýrskeho obyvateľstva, najmä v oblastiach, ktoré sú blokované islamskými militantmi, snažíme sa o skoré začatie plnohodnotného politického dialógu.

OSN má príslušné požiadavky, doteraz však sa nevelmi koná týmto smerom. Úloha, stanovená BR OSN o nadviazaní vnútorných sýrskych rokovaní za účasti všetkých politických, etnických a náboženských skupín, je aktuálna ako nikdy predtým. Hovorili sme o tom pred niekoľkými dňami v Ženeve, keď sme sa opäť stretli so Štátnym tajomníkom USA Johnom Kerry. Už som povedal, že nemáme záujem odvrátiť sa od kohokoľvek, že sme pripravení obnoviť plnohodnotné normálne vzťahy s Európskou úniou, USA, ale iba na základe rovnoprávnosti, bez akýchkoľvek pokusov o transformáciu týchto vzťahov na „hru do jednej bránky“.

Mimoriadne zložitá je situácia na Ukrajine. Kríza v tejto krajine sa stala skutočným katalyzátorom procesov, ktoré odhalili nedokonalosť bezpečnostných štruktúr Európy a Euroatlantického priestoru ako celku a systémových chýb tejto konštrukcie, ktorej sa mnohé roky nedotkli reformy. Predkladané našou stranou návrhy narážali na egoizmus politických elít niektorých štátov, ktoré sa zjavne snažili získať geostrategické výhody na úkor ostatných krajín, v zjavnom rozpore so schválenou na najvyššej úrovni v 90. rokoch slávnostnej deklarácie OBSE, v rámci vzťahov NATO-Rusko, podľa ktorej je bezpečnosť nedeliteľná a nikto nebude posilňovať svoju bezpečnosť na úkor bezpečnosti iných. Tieto politické záväzky boli hrubo porušené a sú naďalej porušované. Naše návrhy o preradení týchto záväzkov z roviny politických vyhlásení do kategórie právne záväzných boli zmetené zo stola. Dúfam, že naši partneri si to pamätajú. V prípade, že zabudli, budeme, samozrejme, pripomínať túto skutočnosť. Nebude možné konať ako obvykle ani s USA, ani s EÚ, nieto s NATO.

Odhliadnuc od procesov, ktoré sa dejú na Ukrajine a okolo nej naši západní partneri budú musieť urobiť veľa pre obnovenie dôvery zo strany Ruskej federácie, predvídateľnosť v

európskych záležitostiach. Samozrejme, vidíme, že na Západe začínajú chápať nutnosť normalizácie všetkého, čo sa deje. Ešteže máme spoločné odhodlanie v boji proti medzinárodnému terorizmu tvárou v tvár ISIL, „Dzhebbhat en-Nusrat“, prinajmenšom slovne zdieľame odhodlanie dosiahnuť vykonávanie Minských dohôd o ukrajinskej kríze. My, samozrejme, podporujeme taký postoj našich západných partnerov, ale po celý čas tvrdíme, že vykonávať Minské dohody je nutné tak, ako to bolo dohodnuté - prostredníctvom priameho dialógu Kyjeva s Doneckom a Luganskom. Predovšetkým sa jedná o právne zaistenie osobitného postavenia Donbasu, uskutočnenie ústavnej reformy, amnestie, usporiadanie miestnych volieb. To všetko je zapísané v Minských dohodách, toto všetko je nutné vykonať.

Otázka: Už niekoľko rokov dostávate otázku ohľadne začiatku „studenej vojny“. Nezmenili ste Váš názor o tom, že Rusko teraz nie je na pokraji tejto vojny?

S.V. Lavrov: Viete, je veľmi zložitá porovnávať tieto dve situácie ktoré sa radikálne odlišujú. Nevidím predpoklady na uskutočnenie druhého „vydania“ „studenej vojny“. Na rozdiel od vtedajšej éry nemáme ideologické nezhody, ale platia všeobecné zásady, ktoré zdieľame v rámci OBSE a OSN. Tie predpokladajú demokratický vývoj spoločnosti, hoci demokracia má mnoho podôb a špecifických prejavov, ktoré zohľadňujú historické tradície spoločnosti, etapy jej vývoja, kultúru a ďalšie skutočnosti. Preto definícia jednotného systému demokracie, samozrejme, je nemožná. To by potom bolo autoritárske alebo akési unitárne usporiadanie sveta vo všetkých krajinách.

Zdieľame demokratické princípy, z ktorých hlavnými sú slobodné a spravodlivé voľby, podnikáme všetko pre to, aby sa otázky, ktoré sa vybavujú v súvislosti s našim volebným systémom riešili k spokojnosti všetkých spoločenských síl. Samozrejme, že sme prepojení cez trhovú ekonomiku, ktorá sa tiež neuplatňuje rovnako v štátnom systéme jednotlivých krajín. Takže máme veľa spoločného. Hlavná vec je, že nemáme žiadne ideologické rozpory.

Počas „studenej vojny“ akýkoľvek konflikt sa vnímal výlučne cez prizmu „buď my alebo oni“: bipolárny systém USA - Sovietsky zväz, NATO – Varšavská zmluva. Všetko bolo podriadené vzájomnému zdržiavaniu, nepripustenia, aby si niekto niekde niečo vzal navyše. Ak vznikol konflikt niekde v Afrike, v ktorom autoritárske diktátorské režimy ohrozovali revolucionári, bojovníci proti kolonializmu, v týchto konfliktoch bola snaha predísť fáze, kedy by bol nutný zásah veľmoci, dvoch vojenských blokov. Ale napriek tomu sa hodnotili v kontexte „priateľ – nepriateľ“, ako „hra s nulovým súčtom.“ Pokiaľ mali navrch „naši“ poručenci, teda „ich“ poručenci prehrali a naopak.

Teraz samotný život predostrel do programu také hrozby, ktoré sú skutočne globálnej povahy, s ktorými sa nedá hrať „hru s nulovým výsledkom“ - alebo všetci prehrajú, alebo všetci zvíťazia. Zvíťaziť je možné iba spoločne a zjednotením úsilia. Spomenul som už terorizmus, šírenie zbraní v čase jadrového ohrozenia, obchod s drogami, rôzne formy organizovanej trestnej činnosti, kyberkriminalitu.

Mimochodom spomeniem, že okrem iných obvinení, ktoré sa ozývajú z USA počas volebnej kampane na našu adresu, počuť o údajnej kyberkriminalite z našej strany, že hackeri prenikli do systémov Demokratickej strany, FBI, Národnej bezpečnostnej agentúry. Odborníci, ktorí vedia, ako je organizované hackerské spoločenstvo tvrdia, že je to nezmysel. Ale napriek tomu sme stále obviňovaní. Okrem toho, v priebehu viacerých rokov niekoľko desiatok našich občanov bolo zatknutých v tretích krajinách na žiadosť USA a polovica z nich nelegálne odvezená do Spojených štátov, aby ich tam postavili pred súd. Takmer všetci sú obvinení z kyberkriminality. Pred rokom sme oficiálne prostredníctvom úradu Generálneho prokurátora ponúkli USA uskutočniť konzultácie o spolupráci v oblasti kybernetickej bezpečnosti, pretože sme znepokojení týmto príbehom. Nechceme, aby naši občania v prípade zbavenia podozrení boli účastníkmi týchto nelegálnych akcií. V novembri minulého roka sme navrhli seriózne odborné poradenstvo. Nedostali sme žiadnu odpoveď. V januári tohto roka som pripomenul Štátnemu tajomníkovi USA Johnovi Kerry o našom záujme o odpoveď. Povedal, že je to veľmi dobrý nápad a bude sa tomu venovať. Pripomenul som mu to v máji, a pripomínal aj teraz, kedy sme sa pred týždňom stretli v Ženeve na jednaní o Sýrii. Bol prekvapený, že nám ešte neodpovedali. Ministerstvo spravodlivosti USA, kde sme žiadosť podali, na našu upomienku odmietlo poslať písomnú odpoveď. Ústne nám bolo povedané, že oni nevidia zmysel spolupráce v tejto oblasti. Štátny tajomník USA John Kerry povedal, že to predsa len nie je správne a vynasnaží sa túto arogantnú a najmä nepochopiteľnú pozíciu Ministerstva spravodlivosti zmeniť. Je to anomália, čo len ukazuje, že existujú výnimky z pravidla.

Všeobecne platí, že už aj na Západe, aj v samotných Spojených štátoch sa prebúda uvedomenie, že bez nás je veľmi ťažké riešiť nejaké problémy, či už ide o Sýriu, Irak, Líbyu a mnohé ďalšie krízy. Okrem geografických tém – sú tu problémy nešírenia jadrových zbraní, obmedzovania rizík v oblasti chemických zbraní, biologických zbraní, teraz tvrdo bojujeme za vytvorenie v rámci vykonávania konvencie o zákaze biologických a toxínových zbraní overovacieho mechanizmu spĺňania konvencie jej účastníkmi. Zdá sa, že všetci sú ochotní, ale Američania kategoricky zablokovali postup. Vieme, že Američania majú rad programov, vrátane s našimi susedami, ktoré sú zamerané na výskum v oblasti biológie. Odmietnutie mechanizmu na monitorovanie vykonávania požiadaviek Konvencie o biologických a toxínových zbraniach naznačuje, že tieto štúdie nie sú určené len na mierové účely. Tiež diskutujeme s nimi, ale vyhýbajú sa úprimnej konverzácii. S podporou Číny sme navrhli vytvoriť konvenciu o boji proti aktom chemického a biologického terorizmu.

Otázka: Kedy môžeme očakávať medzinárodné uznanie zaradenia Krymu do Ruskej federácie?

S.V. Lavrov: Teraz si nepamätám presne koľko rokov Sovietsky zväz čakal na uznanie ako štátu - sedem alebo osem rokov, ak sa nemýlim. Spočiatku sa Sovietsky zväz uznal na komerčné účely, ako štát bol uznaný neskôr.

Začlenenie Krymu do Ruskej federácie, zjednotenie Krymu s Ruskom sa uskutočnilo v plnom súlade s medzinárodným právom. Podľa článku 1 Charty OSN jednou z hlavných zásad je právo národov na sebaurčenie. Ďalej sa pripomína nutnosť rešpektovania územnej celistvosti štátov, ale v kontexte rešpektovania práva na sebaurčenie. Toto prepojenie je zapísané od

počiatku činnosti OSN v najdôležitejšej medzinárodnej právnej listine našej doby. Forma sebaurčenia, ktorú si zvolili obyvatelia Krymu, je pomerne špecifická, ale bola realizovaná ako odpoveď na štátny prevrat a tie postuláty, ktoré vyhlásila nová vláda. Napríklad, ako hovoril D. Jaroš - jeden z hlavných priamych vykonávateľov prevratu a všetkých vyčíňaní na Majdane, – Krym je pre Ukrajincov, pretože Rusi nebudú nikdy hovoriť po ukrajinsky, nebudú nikdy myslieť ako Ukrajinci, nebudú uctievať Stepana Banderu a R.Šučeviča a preto Rusi musia byť vyhnaní z Krymu, a vzpierajúci sa – zničení. Vyhlásil to na konci februára 2014, niekoľko dní pred vlnou protestov na Kryme. Preto, hľadiac do tváre hrubým hrozbám a pokusom o ich realizovanie, presadenia do života, obyvatelia Krymu, podľa môjho názoru, nemali na výber.

Pokiaľ ide o právnu stránku veci, hovorili sme o nej, hovoríme a vydali náležité dokumenty. Spomenul som článok 1 Charty OSN, sú zmluvy z roku 1966 o medzinárodných občianskych a politických právach a o medzinárodných hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, v ktorých je tiež zapísané právo na sebaurčenie. Najpodrobnejší dokument - je konsenzuálne prijatá v roku 1970 Deklarácia Valného zhromaždenia OSN o zásadách medzinárodného práva týkajúcich sa priateľských vzťahov medzi štátmi. Hovorí sa, že vytvorenie suverénneho, nezávislého štátu, voľné združenie s nezávislým štátom, zjednotenie sa s nim alebo utvorenie iného politického zriadenia, voľne určeného národom, sú formou vykonávania práva tohto národa na sebaurčenie. Samozrejme, že autori Deklarácie nezabudli na existenciu princípu rešpektovania územnej celistvosti. V citovanej Deklarácii je zapísané, že zároveň je potrebné rešpektovať územnú celistvosť štátu, z ktorého sa odchádza. Ale štát má právo na plnú podporu svojej územnej celistvosti iba v prípade, že v jej rámci daný štát poskytne všetkým obyvateľom tohto územia právo na sebaurčenie. Ukrajinský štát zbavil národ Krymu tohto práva. Po zrútení Sovietskeho zväzu obyvatelia Krymu najprv usporiadali referendum, ktorý bol spočiatku ignorovaný ústrednými orgánmi moci v Kyjeve a v roku 1996 boli výsledky referenda zrušené. Vidíme, že obyvatelia Krymu sa už dávnejšie snažili využiť svoje právo na zaobchádzanie podľa rozhodnutia VZ OSN z roku 1970. Právo na sebaurčenie bolo opakovane potvrdené v rozhodnutiach Medzinárodného súdneho dvora a komentároch výborov v oblasti ľudských práv ktoré som spomenul.